

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА

УДК 37.01: 82-2

DOI <https://doi.org/10.32782/philspu/2026.13.12>

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДРАМАТУРГІЇ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 8–11 КЛАСАХ

Горболіс Лариса Михайлівна,

доктор філологічних наук,

професор кафедри української мови і літератури

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

ORCID ID: 0000-0003-4775-622X

ResearcherID: AAD-3345-2022

У статті на основі програм із зарубіжної літератури (модельної програми для 8–9 класів, підготовленої авторським колективом під керівництвом О. Ніколенко; програми для 10–11 класів – рівень стандарт), методичних матеріалів вчителів-практиків висвітлено системність формування загальних і предметних компетентностей учнів базової та старшої школи у процесі вивчення п'єс Мольєра, Г. Ібсена, Б. Шоу, М. Метерлінка у 8–9 класах та Б. Брехта, Ф. Дюрренматта, Е. Йонеско у 10–11 класах. З'ясовано роль різних методичних підходів, співпраці вчителя і учнів, залучення до освітнього процесу критичних праць письменників (зокрема і мовою оригіналу), порівняльних аспектів вивчення творчості зарубіжних і українських авторів, сутнісних характеристик драматургії XIX століття та «нової драми», міжмистецького контенту для формування системних знань про культурно-мистецьку добу, світовий літературний процес, характерні ознаки та поступ світової драматургії, традиції та новаторство сценічного мистецтва. У статті констатовано доцільність вивчення у профільній школі драматичних творів Б. Брехта, Ф. Дюрренматта, Е. Йонеско, що логічно продовжить означену модульною програмою історико-літературознавчу лінію вивчення світової літератури (зокрема драматургії), оптимізує практику формування компетентностей, сприятиме системному вивченню драматургії у профільній школі в культурно-історичному контексті, а також засвоєнню понять із теорії літератури. Обґрунтовано доцільність апелювати укладачам програм для вибіркових інтегрованих чи міжгалузевих курсів (із культурологічною чи міжмистецькою складовою) у профільній школі до вже успішно апробованих у старшій школі підходів: концентричного (розширювати й поглиблювати вивчення відомого раніше матеріалу); жанрово-тематичного (актуальні теми й жанри); мультикультурного (презентація найяскравіших літературних явищ різних часів і народів у контексті культури, діалог культур у часі).

Ключові слова: предметні компетентності, методичні підходи, вивчення драматургії, порівняльний аспект, теорія літератури, літературний процес.

Horbolis Larysa. Dynamics of Student Competence Formation in the Process of Studying Drama in Foreign Literature Classes in Grades 8–11

Based on foreign literature curricula (the model curriculum for 8–9 grades prepared by the authorial team led by O. Nikolenko; the curriculum for grades 10–11 – standard level) and methodological materials from practicing teachers, the article highlights the systematic formation of general and subject competencies of basic and senior school students during the study of plays by Molière, H. Ibsen, B. Shaw, and M. Maeterlinck in grades 8–9, and B. Brecht, F. Durrenmatt, and E. Ionesco in grades 10–11. The article elucidates the role of various methodological approaches, teacher-student collaboration, the incorporation of writers' critical works (including in the original language) into the educational process, comparative aspects of studying the works of foreign and Ukrainian authors, essential characteristics of 19th-century drama and the "New Drama," and inter-art content for forming systematic knowledge about the cultural-artistic era, the world literary process, characteristic features and the progression of world drama, as well as traditions and innovations in stage art. The article asserts the expediency of studying dramatic works by B. Brecht, F. Durrenmatt, and E. Ionesco in specialized school. This logically continues the historical-literary line of studying world literature (specifically drama) defined by the model curriculum, optimizes the practice of competence formation, and facilitates the systematic study of drama in specialized school within a cultural-historical context, as well as the mastering of concepts from literary theory. The article substantiates the expediency for developers of curricula for elective integrated or interdisciplinary courses (with a culturological or inter-art dominant) in specialized school to appeal to approaches already successfully tested in senior school: concentric (expanding and deepening the study of previously known material); genre-thematic (relevant themes and genres); and multicultural (presentation of the most striking literary phenomena of different times and nations within the cultural context, the dialogue of cultures through time).

Key words: subject competencies, methodological approaches, study of drama, comparative aspect, theory of literature, literary process.

Вступ. Формування у здобувачів загальної середньої освіти умінь глибоко й різноаспектно інтерпретувати драматичні твори, потрактовувати їх як складову літературного процесу й активну ланку оновлення сценічної практики, що позначається на оптимізації культурно-мистецького руху, ставить перед учителем зарубіжної літератури завдання (методичного, організаційного характеру, зі сфери самоосвіти тощо), зорієнтовані на системне вивчення драматургії у 8–11 класах ЗЗСО, пошук ефективних шляхів формування загальних та предметних компетентностей учнів. Системне вивчення драматичних творів зарубіжних письменників передбачає залучення арсеналу спеціальних підходів, що враховуватимуть своєрідність жанру та його «розгортання» у контексті літературних змагань доби та у зв'язках зі сценічним мистецтвом.

Матеріали та методи. Різні аспекти вивчення драматургії представлено в українському науковому дискурсі (праці О. Бондаревої, Є. Васильєва, Н. Висоцької, Т. Вірченко, Л. Закалюжного, Р. Козлова, Н. Малютіної, С. Хороба та ін.), у дослідженнях зарубіжних учених (Б. Асмут, А. Єсмуфу, Дж. Стайн), що можуть бути не лише базовим матеріалом для змістового наповнення самоосвіти вчителів зарубіжної літератури, але й лектурою для учнів, адже, стверджує А. Вітченко, «українські вчені-методисти, використовуючи найкращі здобутки своїх попередників, змістовно наповнюють традиційну систему вивчення літературної критики, впроваджують нові технології, зосереджуючи увагу не лише на змісті літературно-критичних статей, але й на можливих формах його виявлення» [1]. Особливо продуктивним є застосування літературознавчих досліджень і праць із проблем театральної критики у процесі вивчення на уроках зарубіжної літератури драми, «яка належить двом видам мистецтва – літературі і театру. З урахуванням цього ми вважаємо за доцільне використовувати в процесі вивчення драматургії матеріали літературної і театральної критики, що, по-перше, має поєднати в діяльності старшокласників інтелектуально-оціночну і художньо-перетворювальну реакції на прочитане; по-друге, сприяти повноцінному розгляду драми в різних площинах її мистецького життя» [1]. Методичні аспекти вивчення драматургії у школі висвітлюють у своїх працях Н. Волошина, Л. Мацевко-Бекерська, Л. Мірошниченко, Н. Падалка, А. Ситченко, В. Цимбалюк, В. Шуляр, вчителі-практики С. Висоцька, О. Гордієнко, О. Гузь та ін. Так, скажімо, О. Гордієнко акцентує на методичних засадах вивчення зарубіжної й української драматургії, наголошуючи на мотиваційному забезпеченні учнівської діяльності на уроці, активізації аналітичного досвіду школярів. Наприклад, у 8 класі порівняльний аналіз образів-персонажів «ґрунтується на сформованому в попередніх класах умінні учнів характеризувати героїв літературного твору, а також порівнянні особливостей сюжету, які допомагають визначити спільні та відмінні риси в темі та ідеї драматичних творів зарубіжної літератури у взаємозв'язку з українською» [2]. Проте досліджень, де висвітлювалася б специфіка системного вивчення

драматургії в ЗЗСО з проєкцією на профільну школу, на сьогодні ще бракує, що підкреслює актуальність нашої праці. *Мета статті* – з'ясувати роль системного вивчення драматургії у формуванні компетентностей учнів 8–11 класів ЗЗСО. *Методи дослідження*: аналіз і теоретичне узагальнення навчально-методичних матеріалів, порівняння змістового наповнення програм драматичними творами зарубіжних письменників, які презентують різні періоди розвитку світової літератури й відображають динаміку формування компетентностей учнів ЗЗСО.

Результати. Специфіка вивчення драматургії на уроках зарубіжної літератури у 8–11 класах ЗЗСО визначається актуалізацією (починаючи з 8 класу, коли здійснюється базове предметне навчання) історико-літературного компонента, передбаченого укладачами програм. Історико-літературний підхід опанування зарубіжної літератури в школі, як засвідчують опитування вчителів [3], є складним.

Ефективному засвоєнню знань про світову драматургію сприяє системний хронологічний підхід укладачів програм для 8–9 класів та 10–11 класів, коли твір драматурга, по-перше, позиціонується як органічна складова літературного процесу, по-друге, є виразником естетичних ідей певної культурно доби, адже до шкільних програм залучені найпоказовіші п'єси відомих авторів, кожен із яких своїми творами презентує певний етап у розвитку драматургії, літератури й театрального мистецтва. Завдання вчителя зарубіжної літератури – донести учням знання про світову драматургію як системне явище, що активно відгукувалося на болючі проблеми сучасності й формувало культурно-мистецький простір та морально-естетичні засади суспільства.

Як відомо, зміст програм із зарубіжної літератури для 8–11 класів передбачає синхронне вивчення літературних текстів і теоретичного матеріалу. Це ефективний (хоча і не позбавлений складнощів) спосіб заглиблення в навчальний контент, з'ясування специфіки індивідуальної манери драматурга та своєрідності експериментів із художнім матеріалом. Системне вивчення драматургії у ЗЗСО започатковує навчальний матеріал про літературний процес (вступний урок) у 8 класі, де вивчаються питання літератури й культури, специфіка розвитку художньої культури різних країн, народів, національностей, взаємозв'язки української та зарубіжної літератури, роди літератури [4]. У 8 класі у рубриці «Бароко і класицизм» авторський колектив модельної програми пропонує вивчення п'єси «Міщанин-шляхтич» Мольєра – майстра класицистичної комедії. Учитель має зосередити увагу на постаті Мольєра як продовжувача гуманістичних традицій В. Шекспіра, підкреслити його вплив на світове театральне мистецтво. Це важливі маркери доробку Мольєра, сутність яких розкривається у процесі з'ясування тематики, проблематики п'єси «Міщанин-шляхтич», її загальнолюдського значення, характеристики основних образів (пана і пані Журденів, графа Доранта, графині Дорімени, Клеонта та ін.), ролі і функцій засобів комічного (гумор,

іронія, гостра сатира, сарказм), таврування вищих верств суспільства.

У 9 класі в розділі «Людина у вимірі нової драми» укладачі згаданої програми рекомендують, вивчаючи соціально-психологічну драму Г. Ібсена «Ляльковий дім», акцентувати на змінах у драматургії кінця XIX – початку XX століття, особливостях драматичного конфлікту та розвитку сценічної (зовнішньої і внутрішньої) дії, наголошують на необхідності засвоїти зміст таких понять, як «стара» і «нова драма» [4, с. 85]. Драматургія модернізму – новий етап у розвитку світового письменства, що характеризується складною художньою структурою, тому учні мають володіти вміннями виявляти у тексті приховану інформацію, характеризувати лінію поведінки суперечливих героїв, дешифрувати символіку, виявляти й інтерпретувати деталі.

Ще одним показовим текстом в умовному блоці «нової драми», зі специфічним художнім освоєнням античного міфу, є п'єса Б. Шоу «Пігмаліон». Драма-казка М. Метерлінка «Синій птах» завершує цей блок і підкреслює одну з характерних ознак «нової драми» – багатозначність фіналу й значимість символічних образів. У 9 класі, наголошує О. Гордієнко, слушно застосувати «проблемний підхід до аналізу образів героїв і сюжетів драматичних творів зарубіжної літератури у взаємозв'язку з українською, який сприятиме поглибленню розуміння учнями теми та ідеї (тобто визначення спільних проблем, порушених авторами)» [2]. На цьому етапі системного вивчення драматургії є всі підстави зіставляти два і більше драматичних творів, що важливо для формування предметних компетентностей. У старших класах така активність учнів має бути удосконалена й корельована компетентностями, що формуються засобами зарубіжної літератури, важливими «для становлення та розвитку духовно-емоційного світу учнів, їхнього світогляду, моральних цінностей, громадянських якостей» [5, с. 10], скажімо, «розуміння літератури як невід'ємної частини національної й світової художньої культури; усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу та місця в системі інших видів мистецтва; усвідомлення ключових етапів і явищ літературного процесу різних країн, зіставлення з українським літературним процесом; орієнтування у царині класичної й сучасної літератури; порівняння літературних творів і явищ (окремих компонентів і цілісно); уміння оцінювати художню вартість творів, творчо-критично осмислювати їхній зміст, визначати актуальні ідеї, важливі для сучасності, тощо» [5, с. 10].

В 11 класі, зауважує О. Гордієнко, вчитель має скеровувати роботу на удосконалення умінь учнів порівнювати драматичні твори із застосуванням літературознавчої термінології: «Набуваються вміння самостійно порівнювати твори драматургії зарубіжної та української літератур, розкривати особливості творчої манери драматургів, формулювати висновки. Запитання добираються таким чином, щоб стимулювати учнів на самостійні оцінки подій, вчинків персонажів, визначення

спільного у темі та ідеї творів» [2]. Формування умінь аналізувати драматичні твори здійснюється у процесі аналізу символічної (яка динамічно розгортається з розвитком сюжету чи характерів героїв) деталі, назв творів що допомагає «глибшому розумінню авторського задуму драматичного твору» [2].

Різні види індивідуальної, групової роботи з літературними текстами (на уроці чи вдома), на різних етапах вивчення, засвоєння, повторення, узагальнення матеріалу про драматургію, різні ступені співпраці вчителя й учнів сприятимуть ефективній реалізації таких видів діяльності учнів: «розпізнавання в художньому тексті зображально-виражальних засобів та ознак авторського стилю, проєкція емоційно-чуттєвого досвіду літературних персонажів на власну поведінку і цінності» [4, с. 86]. Така позиція перегукується з думкою Б. Шоу, який у статті «Квінтесенція ібсенізму» наголосив: призначення театру початку XX століття – захопити глядачів, створити такі психологічно місткі п'єси, які б занурювали глядачів у проблематику. У «новій драмі» відображені не типові герої і не типові обставини, проте модель художньої дійсності, висока амплітуда конфліктної моделі, кредит довіри до художнього матеріалу, а також гри акторів та режисерської концепції у модерністській драмі мають так захопити глядача, щоб той міг беззаперечно зауважити: «Таке може трапитися і зі мною!».

Блок вивчення драматургії у старших класах (рівень стандарту) цілісно представлений показовим зразком світового письменства – доби Ренесансу в Англії: трагедією В. Шекспіра «Гамлет» (з філософським і моральними проблемами, вічним образом). У процесі ознайомлення з твором учні мають не лише характеризувати зміст твору, але й з'ясувати багатогранність шекспірівських характерів, стисло характеризувати літературу Відродження, розуміти вплив В. Шекспіра на українську літературу й світовий літературний процес. У сегменті предметних компетентностей діяльнісний компонент передбачає характеристику учнями жанрової своєрідності творів, уміння узагальнювати результати аналізу творів, знання про літературну епоху; ціннісний компонент – здобувач висновок про значення прочитаного твору «для світового культурного поступу в цілому і розвитку українського культурного середовища зокрема» [5, с. 17].

На сьогодні в 10 класі «до вже сформованих раніше умінь додаються вміння порівнювати елементи новаторства та риси літературних течій і напрямків в творах зарубіжної та української драматургії. Триває робота над порівнянням образів, сюжетів, теми, ідеї та проблематики декількох творів драматургії різнонаціональних літератур. Поглиблюється робота над особливостями сюжету драматичних творів різнонаціональних літератур. Учні вчать давати порівняльну характеристику образів-персонажів за самостійно складеним планом» [2].

Укладачі програми зарубіжної літератури для 10–11 класів вважають слушним проілюструвати позитивні й зорієнтовані на перспективу зміни в драматур-

гії ХХ ст. твором Б. Брехта «Матінка Кураж та її діти». Учні мають засвоїти поняття «епічний театр» Б. Брехта, теоретичні засади й особливості художньої практики, новаторство драматурга. Блок світової драматургії у старших класах логічно завершують твори Ф. Дюрренматта «Гостина старої дами» та Е. Йонеско «Носороги» (на вибір), що представляють модерністські та неоавангардистські тенденції в драматургії другої половини ХХ ст. Ідеться про епоху, коли формувалася «театр абсурду» – яскраве й неповторне явище театрального авангарду в 1950–1960-х рр. ХХ ст. У процесі читання й інтерпретації творів Ф. Дюрренматта та Е. Йонеско учні мають засвоїти, що «абсурд» – ключова характеристика нової театральної естетики: драматурги експериментують із жанром (драма-притча, трагікомедія тощо); іронія і гротеск набувають нової значимості. Твір кожного письменника – маркер доби, текст, що мав ураховувати запити читачів, впливав на розвиток літератури й театрального мистецтва.

Огляд обраних для аналізу програм із зарубіжної літератури для 8-9 класів (модельна програма – авторський колектив під кер О. Ніколенко) та 10–11 класів (рівень стандарт) засвідчив системне вивчення яскравих зразків світової драматургії у ЗЗСО з наголосом на новаторстві кожного з митців, що виявляється на різних рівнях організації художнього тексту – у жанровій специфіці, відтворенні характерів (позитивних, негативних, як у В. Шекспіра та Мольєра, а згодом суперечливих, як у М. Метерлінка), моделюванні конфліктів (внутрішніх і зовнішніх), стильових авторських стратегіях, архітектоніці творів, арсеналі художніх засобів, філософській зорієнтованості тощо. Драматичні твори, передбачені програмами зарубіжної літератури для 10–11 класів, можуть стати показовими ілюстративними зразками для вибіркового інтегрованого чи міжгалузевих курсів у профільній школі, наприклад, із культурологічною, міжмистецькою складовою чи з компонентом зарубіжної літератури. Слушно було б у перспективі укладачам програм для профільної школи апелювати до вже успішно апробованих у старшій школі підходів: концентричного (розширення й поглиблення відомого раніше матеріалу); жанрово-тематичного (актуальні для молоді теми, жанри); мультикультурного (презентація найяскравіших літературних явищ різних часів і народів у контексті культури, діалог культур у часі) [5, с. 11–12]. Зазначені підходи, як відомо, продуктивно реалізуються у співдії з чотирма змістовими лініями літературного компонента Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: емоційно-ціннісною, літературознавчою, культурологічною, компаративною [5, с. 12–13].

Формуванню зазначених у програмах із зарубіжної літератури компетентностей сприяють удало підібрані вчителем види робіт та різноманітні прийоми інтерпретації драматичних творів. Скажімо, продуктивними є вправи рефлексивної орієнтації, прийоми з творчим контентом чи пошуково-дослідною роботою (в групах, індивідуальна чи у співпраці з учителем), підготовка

афіш чи буктрейлерів твору, прийом «Передбачення» (як складеться доля героя...), режисерський коментар окремих яв чи дій п'єси, творча робота-подяка («Дякую героєві / героїні п'єси за те, що навчив / навчила мене...», що допоміг / допомогла мені зрозуміти...»), прийом «Коло думок» (Висловити припущення, чому твір Г. Ібсена називається «Ляльковий дім»?); Для формування математичної компетентності слушно запропонувати учням скласти схему, наприклад, яка відображала б специфіку стильової манери письма певного драматурга, чи підготувати таблиці про відмінне та своєрідне у «старій» і «новій» драмах чи у драмі М. Метерлінка «Синій птах» та сценічних і кінематографічних версіях, рекомендованих програмою – театр: «Синій птах. Початок гри» (вулична вистава Харківського театру для дітей та юнацтва); «Кличе невідома далечінь» (автор-постановник Л. Цодікова, Дитячий музичний театр «Золотий ключик», м. Дніпро) та ін.; кінематограф: «Синій птах» (реж. М. Турнер, США, 1918); «Синій птах» (реж. У. Ленг, США, 1940); «Синій птах» (серіал-аніме, реж. Хіросі Сасагава, Японія, 1980) [5, с. 38].

Актуальні на сьогодні інноваційні підходи до вивчення драматичних творів у 8–11 класах мають обов'язково містити важливу для формування предметних компетентностей інформацію про погляди драматургів на літературу, театр, роль письменників у пропагуванні перспективної для розвитку сцени мистецької продукції. Адже у програмі для старших класів зазначено про М. Метерлінка як теоретика і практика «нової драми». На уроках зарубіжної літератури, скажімо, варто звернутися до критичних праць М. Метерлінка, Б. Шоу, у яких висвітлені аспекти розвитку драми й театрального мистецтва. Ми вже розглядали засадничі тези праць цих драматургів у контексті модерністських змагань початку ХХ ст. [6; 7]. Учитель має у доступній формі донести учням думки М. Метерлінка про драму, що покликана відповідати реаліям, «як грецька трагедія відповідала грецькій дійсності, а драма епохи Відродження – реаліям Відродження» [8, с. 113]. У «новій драмі», наголошує М. Метерлінк, постають «нематеріальні герої, якими є почуття та ідеї» [8, с. 113], головне завдання автора у змалюванні героя – «спуститися далі в людську свідомість» [8, с. 119]. Слушним є апелювання на уроці зарубіжної літератури до праць Б. Шоу [9], де подано характеристику п'єси Г. Ібсена – творів із потужною експериментальною складовою, що кардинально змінювала сценічне мистецтво. Г. Ібсен, наголошував Б. Шоу, мав «у своєму таланті щось інше, ніж виконувати визначення критиків, не звертав на них уваги» [9]. Драматург відчував нагальну потребу змінити театральну виставу, максимально заглибити глядачів у «проблеми душі» свого героя. Це мало реалізуватися на зовнішньому та внутрішньому рівнях організації п'єси – прихована інтрига, ідейні конфлікти, глибинне розкриття моральної проблематики, переосмислення всіх елементів драматичного твору, гра підтекстів. Статті драматургів мовою оригіналу мають стати лектурою не лише для вчителя зарубіжної літератури, але й матеріалом для роботи учнів на уроці

чи вдома, що сприятиме формуванню однієї з ключових компетентностей – спілкування іноземними мовами.

Передбачене програмами із зарубіжної літератури апелювання до міжмистецького контенту – живопису, кіно, скульптури, театральних та балетних вистав – як важливого й продуктивного напрямку порівняльного студіювання драматичних творів та ефективного вивчення змісту, ідеї, проблематики, системи образів, стильової специфіки п'єс, сприяють формуванню інформаційно-цифрової компетентності школярів, які мають вміння використовувати інформацію з мережі Інтернет про «утілення сюжетів творів митців в інших видах мистецтва» [5, с. 38].

Висновок. Огляд програм із зарубіжної літератури (модельної для 8-9 класів – за ред. О. Ніколенко, для 10–11 класів – рівень стандарт), аналіз програм, навчально-методичних матеріалів, наукових джерел засвідчили системність формування загальних і предметних компетентностей учнів ЗЗСО у процесі вивчення

драматургії у 8–11 класах: формування умінь інтерпретувати тексти, виявляти й характеризувати риси індивідуальної манери письма драматургів, порівнювати твори (виявляти спільне відмінне, своєрідне, тотожне), осмислювати драматичний твір у літературному контексті, в системі новаторських тенденцій різночасових театральних практик, складати схеми, таблиці тощо. Різноманітні види й форми роботи на уроках, апелювання до літературно-критичних праць драматургів, скажімо, М. Метерлінка, Б. Шоу (із декларованими естетичними засадами драматургії, актуальними для певної доби), залучення міжмистецького контенту на різних етапах вивчення драматургії сприяють формуванню компетентностей учнів базової і старшої школи. Драматичні твори зарубіжних письменників (Е. Йонеско, Ф. Дюрренматта та ін.), запропоновані програмою для вивчення у 10–11 класах, можуть бути складовою подальшого студіювання драматургії у профільній школі – у межах програм вибіркових курсів міжгалузевого спрямування.

Література:

1. Вітченко А. Проблемне вивчення зарубіжної драматургії з використанням літературно-критичних матеріалів. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/428/1/118376D0.pdf>
2. Гордієнко О. Методична система вивчення драматичних творів зарубіжної літератури у взаємозв'язку з українською у 8–11 класах. URL: <https://ukrlit.net/article1/1882.html>
3. Пасько І. Які твори з курсу «зарубіжки» найбільше люблять учні – результати опитування вчителів. URL: <https://nus.org.ua/2024/06/27/yaki-tvory-z-kursu-zarubizhky-najbilshe-lyublyat-uchni-rezultaty-opytuvannya-vchyteliv/>
4. Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. (автори Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудніцька Н. П., Турианиця В. Г., Тихоненко С. О., Вітко М. І., Джангобекова Т. А.). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Zar.lit.5-9.kl.Nikolenko.ta.in.28.12.2023.pdf>
5. Зарубіжна література 10 – 11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/prohramy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.prohrama-2022.zarubizhna.literatura-10-11-standart.pdf>
6. Горболіс Л. Погляди Бернарда Шоу і Якова Мамонтова на драматургію і театр. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2024. № 7. С. 72–76. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/philology/article/view/444/416>
7. Горболіс Л. «Нова драма» і театр у світовому літературно-критичному дискурсі кінця XIX – початку XX ст. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36. (75). № 1. Т. 2. С. 7–11. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2025/1_2025/part_2/4.pdf
8. Maeterlinck M. *Le double jardin*. Paris: E. Fasquelle, 1904. 296 p. URL: <https://surl.li/bgmlzn>
9. George Bernard Shaw: *Collected Articles, Lectures, Essays and Letters*. URL: <https://surl.li/azbigk>

References:

1. Vitchenko, A. Problemne vyvchennia zarubizhnoi dramaturhii z vykorystanniam literaturno-krytychnykh materialiv. Retrieved from: <https://eprints.zu.edu.ua/428/1/118376D0.pdf> [in Ukrainian].
2. Hordiienko, O. Metodychna systema vyvchennia dramatychnykh tvoriv zarubizhnoi literatury u vzaiemozviazku z ukrainskoiu u 8–11 klasakh. Retrieved from: <https://ukrlit.net/article1/1882.html> [in Ukrainian].
3. Pasko, I. Yaki tvory z kursu “zarubizhky” naibilshe liubliat uchni – rezultaty opytuvannya vchyteliv. Retrieved from: <https://nus.org.ua/2024/06/27/yaki-tvory-z-kursu-zarubizhky-najbilshe-lyublyat-uchni-rezultaty-opytuvannya-vchyteliv/> [in Ukrainian].
4. Modelna navchalna prohrama “Zarubizhna literatura. 5–9 klasy” dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. (avtory Nikolenko O. M., Isaieva O. O., Klymenko Zh. V., Matsevko-Bekerska L. V., Yuldasheva L. P., Rudnitska N. P., Turianytsia V. H., Tikhonenko S. O., Vitko M. I., Dzhanhobekova T. A.). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Zar.lit.5-9.kl.Nikolenko.ta.in.28.12.2023.pdf> [in Ukrainian].
5. Zarubizhna literatura 10 – 11 klasy. Riven standartu. Navchalna prohrama dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. 2022. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/prohramy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.prohrama-2022.zarubizhna.literatura-10-11-standart.pdf> [in Ukrainian].
6. Horbolis, L. (2024). Pohliady Bernarda Shou i Yakova Mamontova na dramaturhiu i teatr. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Seria: Filolohiia*. № 7. S. 72–76. Retrieved from: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/philology/article/view/444/416> [in Ukrainian].

7. Horbolic, L. (2025). “Nova drama” i teatr u svitovomu literaturno-krytychnomu dyskursi kintsia XIX – pochatku XX st. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka*. T. 36. (75). № 1. T. 2. S. 7–11. Retrieved from: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2025/1_2025/part_2/4.pdf [in Ukrainian].

8. Maeterlinck, M. (1904). *Le double jardin*. Paris: E. Fasquelle. 296 p. Retrieved from: <https://surl.li/bgmlzn> [in French].

9. George Bernard Shaw: *Collected Articles, Lectures, Essays and Letters*. Retrieved from: <https://surl.li/azbigk> [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 18.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

